

УДК 341

ГАЙДАЙ К., аспірантка НДІ інтелектуальної власності НАПрН України.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9141-1142>.

**НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ПОСЕРЕДНИЦЬКИХ ПОСЛУГ
У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ
DOI ...**

***Анотація.** У статті висвітлено новели юридичної відповідальності постачальників посередницьких послуг в мережі Інтернет, запроваджені новітнім законодавством Європейського Союзу. Досліджено зміни в концепції та умовах притягнення і звільнення від відповідальності Інтернет-посередників за дії користувачів посередницьких послуг і шкоду, задану внаслідок надання таких послуг. Означені конкретні реформи, запроваджені Актом про цифрові послуги Європейського Союзу. Окреслені нововведення в інших нормативно-правових актах Європейського Союзу, що регулюють правовідносини за участю певних видів постачальників посередницьких послуг.*

***Ключові слова:** електронна комерція, Інтернет-посередники, юридична відповідальність, законодавство ЄС.*

***Summary.** The article highlights the novelties of legal liability of providers of intermediary services on the Internet introduced by the latest legislation of the European Union. The author analyzes the changes in the concept and conditions of bringing and exempting Internet intermediaries from liability for the actions of users of intermediary services and the damage caused by the provision of such services. The author identifies specific reforms introduced by the Digital Services Act of the European Union. Innovations in other European Union legal acts regulating legal relations involving certain types of intermediary service providers are outlined.*

***Keywords:** e-commerce, Internet intermediaries, legal liability, EU law.*

Постановка проблеми. Протягом 2018 – 2024 років законодавство Європейського Союзу у сфері регулювання діяльності постачальників посередницьких послуг у мережі Інтернет, або, як їх називають, Інтернет-посередників, до яких належать онлайн-платформи, провайдери доступу до Інтернету, надавачі послуг хостингу та Хмарних обчислень, онлайн-ринки, магазини застосунків, соціальні мережі, платформи для обміну контентом тощо, піддалося значному реформуванню у відповідь на виклики глобалізації віртуальних ринків та зростання впливу великих суб'єктів електронної комерції. Правове регулювання діяльності Інтернет-посередників покликане забезпечити виконання зобов'язань, покладених на них як на суб'єктів цифрового ринку товарів, послуг та об'єктів інтелектуальної власності з огляду на ризики порушення прав користувачів нерегульованої децентралізованої мережі, що стрімко розвивається. У цьому аспекті засади відповідальності Інтернет-посередників та її метаморфоза є цікавим предметом наукового дослідження, щоб на прикладі новел прогресивного європейського законодавства визначити потенційно корисний вектор законотворчої думки для реформування українського законодавства у відповідній сфері.

Результати аналізу наукових публікацій. У вітчизняній правовій науці наразі відсутні дослідження, присвячені особливостям відповідальності Інтернет-посередників (постачальників послуг проміжного характеру в мережі Інтернет) в контексті реформування законодавства Європейського Союзу протягом останніх років.

В європейській правовій доктрині, однак, це питання активно досліджується. Зокрема, аналіз положень, що регулюють відповідальність й інші аспекти правового статусу Інтернет-посередників, здійснювали вчені Т. Мадієга, Міріам К. Буйтен, С. Кулк, М. Буррі, М. Хусовек та інші.

Метою статті є визначення концептуальних та нормативних змін режиму відповідальності, застосовного до Інтернет-посередників як до суб'єктів, що забезпечують передачу, зберігання та обмін контентом онлайн, дослідження нововведень в умовах застосування такого режиму та інших особливостей трансформації положень щодо відповідальності Інтернет-посередників у нормативно-правових актах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. До нових нормативно-правових актів ЄС, що регулюють окремі аспекти правового статусу Інтернет-посередників на європейському ринку, належать, зокрема, Регламент (ЄС) 2019/1150 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про сприяння справедливості та прозорості для бізнес-користувачів послуг онлайн-посередництва [1], Директива (ЄС) 2019/790 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та внесення змін до Директив 96/9/ЄС і 2001/29/ЄС [2], Директива 2010/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 10 березня 2010 року про координацію деяких положень, встановлених законодавством, нормативними актами або адміністративними діями в державах-членах щодо надання аудіовізуальних медіа-послуг (Директива про аудіовізуальні медіа-послуги) [3]. Особливої уваги з огляду на ступінь прогнозованого впливу оновленого правового регулювання на учасників правовідносин у цій сфері заслуговує Пакет актів про цифрові послуги (Digital Services Act Package) [4], до якого входять Регламент (ЄС) 2022/2065 Європейського Парламенту та Ради від 19 жовтня 2022 року про єдиний ринок цифрових послуг та внесення змін до Директиви 2000/31/ЄС (“Акт про цифрові послуги”) [5] і Регламент (ЄС) 2022/1925 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2022 року про конкурентні та справедливі ринки в цифровому секторі та внесення змін до Директив (ЄС) 2019/1937 та (ЄС) 2020/1828 (“Акт про цифрові ринки”) [6]. Ці Акти є логічним продовженням регулювання, започаткованого Директивою 2000/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2000 року про деякі правові аспекти послуг інформаційного суспільства, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку (“Директива про електронну комерцію”), що понад 20 років залишалась одним із провідних нормативно-правових актів стосовно діяльності посередників у мережі Інтернет [7].

Директивою про електронну комерцію було запроваджено фундаментальний принцип, що надавав Інтернет-посередникам можливість звільнення від відповідальності за зміст і наслідки поширення контенту користувачами їхніх послуг, який отримав у доктрині назву режиму “безпечної гавані”. За Т. Мадієгою, цей режим характеризувався такими ключовими особливостями: 1) він міг бути застосований у разі відсутності в Інтернет-посередника інформації про незаконність контенту; 2) Інтернет-посередник повинен був здійснити активні дії задля припинення порушення, у тому числі внаслідок реагування на відповідні звернення осіб, чії права були порушені; 3) було заборонено покладання на Інтернет-посередника обов'язку здійснювати активний моніторинг онлайн-контенту користувачів; 4) саморегулювання значною мірою заохочувалося для видалення та відключення доступу до незаконної інформації [8, с. 3]. Важливою умовою застосування вказаного режиму була “пасивна” роль Інтернет-посередника: згідно п. 42 Преамбули Директиви про електронну комерцію, його діяльність повинна мати “суто технічний, автоматичний і пасивний характер, що означає, що постачальник послуг

інформаційного суспільства не має ні знання, ні контролю над інформацією, яка передається або зберігається”. Наразі однією з найбільш характерних особливостей відповідальності Інтернет-посередників є її трансформація – частковий перехід від початкового режиму “безпечної гавані”, коли посередницька роль суб’єктів електронної комерції визнавалась цілком пасивною, що безпосередньо впливало на порядок застосування відповідальності до них, до визнання активної ролі Інтернет-посередників та покладання на них обов’язку брати участь у регулюванні обігу об’єктів інтелектуальної власності та товарів й контролю потоків інших даних задля підвищення безпечності й відповідності цифрового середовища застосовному законодавству [9, с. 26-27]. Європейські законотворці поступово визнавали умову дотримання пасивної ролі задля звільнення від відповідальності недостатньо ефективною в умовах експоненціального зростання впливу онлайн-платформ на потоки інформації, та ініціювали покладання на них нових обов’язків задля більшого залучення у процес контролю за законністю контенту (положення п. 47, 48 Преамбули Директиви № 2018/1808) [10].

Концепція режиму “безпечної гавані”, однак, не була цілковито відкинута в європейському правовому просторі. Як зазначено у п. 16 Преамбули Акту про цифрові послуги, “Правова визначеність, яку забезпечує горизонтальна система умовних звільнень від відповідальності для постачальників посередницьких послуг, закладена в Директиві 2000/31/ЄС, дозволила з’явитися та масштабуватися багатьом новим послугам на внутрішньому ринку. Тому ці рамки слід зберегти”. Натомість, на Інтернет-посередників покладаються нові обов’язки, спрямовані на спонукання до модерації потоків контенту й інформації, над якими вони мають контроль. У європейських законодавчих органах не прийшли до цього рішення раптово: напрацювання та фінальне прийняття новітніх актів у сфері електронної комерції є наслідком багаторічної плідної судової практики Європейського суду справедливості, законотворчої й аналітичної діяльності держав-членів ЄС, а також, як впливає з позиції Європейської Комісії [11], необхідності уніфікації європейського законодавства згідно принципів Європейського Союзу як регіонального правового поля, його об’єднання, гармонізації, усунення транскордонної правової невизначеності, створення рівних умов для учасників цифрового ринку в геополітичних межах Європейської економічної зони. Необхідність гармонізації особливо гостро постає у випадку неоднакової імплементації певних принципів директив ЄС у національне законодавство держав-членів ЄС, оскільки відмінності правового регулювання ускладнюють діяльність постачальників послуг на єдиному європейському ринку, що суперечить загальним засадам європейського співтовариства. Ще у 2003 році Комісія європейських спільнот відзначила, що “Окремі держави-члени включили деякі додаткові елементи, не передбачені Директивою (про електронну комерцію – прим. *Авт.*), до свого національного законодавства: відповідальність провайдерів гіперпосилань і пошукових систем, процедури повідомлення і видалення незаконного контенту, вимоги до реєстрації постачальників послуг інформаційного суспільства, фільтрація, зберігання даних, криптологія і додаткові правила укладання електронних контрактів” [12, с. 7]. З плином часу ця неузгодженість поглиблювалася, стимулюючи роботу європейських законотворчих органів у цьому спрямуванні.

В якості одного з кроків до прийняття оновленого законодавства, у 2020 році Служба досліджень Європейського Парламенту (“European Parliamentary Research Service”) опублікувала аналітичний документ щодо реформи режиму відповідальності ЄС для онлайн-посередників [8], що презентував розгорнуте дослідження стосовно

базису для прийняття майбутнього Акту про цифрові послуги. У вказаному дослідженні було обґрунтовано необхідність роз'яснення різниці між “активними” та “пасивними” онлайн-посередниками, внесення змін та подальшої гармонізації процедур “notice and take down” (“повідомлення та видалення”), роз'яснення використання заходів “автоматизованої фільтрації” та необхідності адекватних процесуальних гарантій. Крім того, було висвітлено проблему “парадоксу доброго самаритянина” (визнання активної ролі посередника та притягнення його до відповідальності у випадку здійснення ним активних дій щодо моніторингу контенту, тобто парадокс, що призводив до уникнення посередниками вжиття заходів щодо видалення контенту, у той час як такі заходи могли б позитивно вплинути на дотримання прав користувачів і правоволодільців контенту). Було наголошено про необхідність закріплення в законодавстві ЄС положення про “доброго самаритянина”, щоб стимулювати онлайн-посередників краще контролювати контент, який вони розміщують, і включити низку нових зобов'язань у режим відповідальності, а також забезпечити прозорість і нейтральність алгоритмів [8, с. 1].

Предметом регулювання Акту про цифрові послуги ЄС не є виключно права й обов'язки користувачів щодо поводження з об'єктами інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Цей Акт регулює широке коло відносин, пов'язаних із рухом товарів та послуг за посередництвом суб'єктів електронної комерції, інших учасників цифрового ринку. Ключовою метою Акту, згідно публікації Європейської Комісії [13], є захист споживачів та їхніх фундаментальних прав в Інтернеті шляхом встановлення чітких та пропорційних правил; сприяння інноваціям, розвитку та конкурентному середовищу; полегшення масштабування менших платформ, малих і середніх підприємств та стартапів; перерозподіл ролей користувачів, платформ та органів державної влади відповідно до європейських цінностей, із правами громадян у центрі уваги. Акт про цифрові послуги регулює діяльність таких суб'єктів як: 1) дуже великі онлайн-платформи (платформи, якими користуються більш ніж 10 % з 450 мільйонів споживачів у Європі – їх перелік, задля юридичної визначеності, буде публічно доступний онлайн); 2) онлайн-платформи (посередники між покупцями та продавцями, наприклад, маркетплейси, магазини застосунків, соціальні мережі тощо); 3) хостинг-провайдери (Хмарні та веб-хостингові сервіси); 4) провайдери мережевої інфраструктури (провайдери доступу до мережі Інтернет, реєстратори доменних імен, відповідні хостинг-провайдери). Фактично, всі Інтернет-посередники, які пропонують свої послуги на єдиному ринку, незалежно від того, чи зареєстровані вони в ЄС, чи за його межами, повинні дотримуватися нових правил. Малий та дуже малий бізнес має обов'язки, пропорційні його можливостям та розміру, однак також нести відповідальність згідно закону [13]. Таким чином, умови притягнення до відповідальності та обов'язки в новому Акті є диференційованими відповідно до визначених категорій. Це, безперечно, є розумним кроком назустріч справедливому регулюванню діяльності різних за економічним впливом суб'єктів.

Як наслідок багаторічних напрацювань та визнаних проблем правового регулювання, Акт про цифрові послуги доповнює положення щодо відповідальності посередників, залишаючи можливість застосування режиму “безпечної гавані”. Зокрема, Європейська Комісія виділяє наступні новели Акту про цифрові послуги [11]:

- посилення та подальше уточнення умов звільнення від відповідальності: платформи та інші посередники не несуть відповідальності за протиправну поведінку користувачів, допоки не дізнаються про незаконні дії й не відреагують на них;

- правила звільнення від відповідальності гармонізовані та уніфіковані по всьому ЄС завдяки Регламенту прямої дії;

- нові роз'яснення щодо того, як ці умови застосовуються до відповідальності у сфері захисту прав споживачів;
- вирішення парадоксу “доброго самаритянина” – сумлінні платформи не несуть відповідальності за незаконний контент, який вони виявляють самостійно;
- більше правової визначеності щодо взаємодії з органами влади.

Окрім принципу звільнення від відповідальності (режиму “безпечної гавані”), Директива про електронну комерцію містила територіальний принцип (ст. 3 Директиви), за яким на онлайн-посередників мав поширюватися режим відповідальності держави-члена ЄС, в якій він заснований як суб'єкт господарювання, та принцип заборони для держав-членів ЄС на накладення зобов'язання на онлайн-посередників здійснювати моніторинг матеріалів (ст. 15 Директиви); обидва згадані принципи збережені в Акті про цифрові послуги (ст. 8, пар. 30, 38 Преамбули Акту), водночас вони уточнені та розширені для застосування. Що стосується територіального принципу в контексті відповідальності, Акт ініціював створення окремих регуляторних органів (Координаторів цифрових послуг) у державах-членах ЄС, наділених повноваженнями, зокрема, притягувати до відповідальності за порушення вимог Акту провайдерів посередницьких послуг, зареєстрованих у відповідних державах-членах.

Новий Акт замінює положення про обмеження відповідальності, наведені у ст. 12 – 15 Директиви про електронну комерцію, які, відповідно до ст. 89 Акту, видаляються. Утім, зміст статей 4 – 6 нового Акту є майже повністю ідентичним змісту статей 12 – 14 Директиви. Для застосування режиму звільнення від відповідальності визначення “активної” чи “пасивної” ролі посередника залишається актуальним. Як і раніше, звільнення від відповідальності вимагає, щоб роль посередника послуги була суто технічною, автоматичною та пасивною, без знання або контролю над інформацією, що зберігається. Однак, новий Акт уточнює деякі суттєві аспекти, що неодноразово були предметом судового розгляду національних судів держав-членів ЄС та Європейського суду справедливості.

По-перше, Акт про цифрові послуги включає положення про “доброго самаритянина” (стаття 7, п. 26 Преамбули Акту); зазначається, що провайдери посередницьких послуг не можуть бути позбавлені права на звільнення від відповідальності “лише тому, що вони добросовісно і старанно проводять добровільні розслідування за власною ініціативою або вживають інших заходів, спрямованих на виявлення, ідентифікацію та видалення або відключення доступу до незаконного контенту, або вживають необхідних заходів для дотримання вимог законодавства”.

По-друге, посередники не звільняються від відповідальності, якщо вони свідомо співпрацюють з користувачем для здійснення незаконної діяльності (п. 20 Преамбули): наприклад, “коли провайдер пропонує свої послуги з основною метою сприяння незаконній діяльності, до прикладу, чітко вказуючи, що його метою є сприяння незаконній діяльності або що його послуги пристосовані для цієї мети”, при цьому “факт того, що послуга пропонує зашифровану передачу або будь-яку іншу систему, яка унеможлиблює ідентифікацію користувача, не повинен сам по собі кваліфікуватися як сприяння незаконній діяльності”. По-третє, оператор онлайн-платформи не звільняється від відповідальності, якщо така онлайн-платформа діє або презентує інформацію таким чином, що може ввести середньостатистичного користувача в оману щодо походження товару або послуги та скласти враження, що певний товар або послугу пропонує або контролює ця онлайн-платформа або третя особа, що діє за вказівкою або під контролем онлайн-платформи (п. 3 ст. 6 Акту). Відзначимо, що положення про заборону покладення на постачальників посередницьких послуг зобов'язання щодо моніторингу контенту було

скорочене. Так, згідно ч. 2 ст. 15 Директиви про електронну комерцію, що діяла до прийняття Акту, “держави-члени можуть встановити зобов’язання для постачальників послуг інформаційного суспільства негайно інформувати компетентні державні органи про передбачувану незаконну діяльність або інформацію, надану одержувачами їхніх послуг, або зобов’язання передавати компетентним органам, на їхній запит, інформацію, що дозволяє ідентифікувати одержувачів їхніх послуг, з якими вони уклали угоди про зберігання даних”. Натомість, стаття 8 Акту про цифрові послуги містить лише вказівку на те, що “на постачальників посередницьких послуг не може бути покладене загальне зобов’язання контролювати інформацію, яку вони передають або зберігають, або активно шукати факти чи обставини, що вказують на незаконну діяльність”. Ймовірно, таке скорочення норми покликане усунути правову невизначеність та закріпити принцип заборони покладення зобов’язання активного моніторингу як гарантію звільнення Інтернет-посередників від відповідальності у відповідних випадках. Замість загального зобов’язання повідомляти державні органи про незаконну діяльність або інформацію, стаття 9 Акту вводить положення щодо наказів на видалення неправомірного контенту – розпорядчих приписів, які повинні відповідати вимогам цієї статті, щоб бути законними. Таким чином, для провайдерів посередницьких послуг формується чіткий обов’язок діяти певним чином за визначених умов, уніфікованих на території всіх держав-членів ЄС, усуваються потенційно колізійні випадки й зменшуються витрати на дотримання законодавства кожної країни ЄС окремо.

Директива про електронну комерцію була прийнята фактично “на світанку” електронної комерції, в період бурхливого розвитку Інтернету; її положення передбачали наступне дослідження правозастосування та складання відповідного звіту Європейською Комісією (стаття 21 Директиви). Частина 2 статті 21 Директиви містила вказівку на те, що “вивчаючи необхідність адаптації цієї Директиви, звіт, зокрема, аналізує потребу в пропозиціях щодо відповідальності провайдерів гіперпосилань і сервісів визначення місцезнаходження, процедур “повідомлення і видалення” та розподілу відповідальності після видалення контенту”. Майже 20 років потому необхідність закріплення процедури “повідомлення та видалення”, нарешті, отримала законодавче втілення на рівні загальнообов’язкового для всіх держав-членів Акту про цифрові послуги. Запроваджуючи такий механізм, європейські законодавці визнавали, що правила щодо нього повинні бути гармонізовані на рівні Союзу, щоб забезпечити своєчасну, ретельну і неупереджену обробку повідомлень на основі єдиних, прозорих і чітких правил, які передбачають надійні гарантії захисту прав і законних інтересів усіх зацікавлених сторін, зокрема їхніх основних прав, гарантованих Хартією, незалежно від того, в якій державі-члені ці сторони засновані або проживають, а також від галузі права, про яку йде мова (п. 52 Преамбули Акту). У п. 50 Преамбули Акту зазначено: “Важливо, щоб усі провайдери хостингових послуг, незалежно від їхнього розміру, запровадили легкодоступні та зручні для користувача механізми повідомлень і дій, які полегшують повідомлення про конкретні елементи інформації, які сторона, що повідомляє, вважає незаконним контентом, відповідному провайдеру хостингових послуг (“повідомлення”), відповідно до якого цей провайдер може вирішити, чи згоден він з такою оцінкою і чи бажає видалити або відключити доступ до такого контенту (“дії”)”. Водночас, цей механізм запроваджується лише для постачальників послуг хостингу – окремої категорії Інтернет-посередників. Це, однак, може бути виправдано тим, що постачальники послуг хостингу, на відміну від постачальників послуг “простої передачі” та кешування, мають найбільше можливостей для фільтрації й видалення контенту і доступу до нього. Стаття 16 Акту про цифрові послуги встановлює, що

постачальники послуг хостингу повинні запровадити механізми, які дозволять будь-якій фізичній або юридичній особі повідомляти їх про наявність на їхньому сервісі певних елементів інформації, які ця фізична або юридична особа вважає незаконним контентом; ці механізми повинні бути легкодоступними та зручними для користувачів, а також дозволяти подавати повідомлення виключно електронними засобами. Положення статті 16 містять вказівки на складові повідомлення, щодо яких має бути надана можливість для їх включення у зміст повідомлення, зокрема: 1) достатньо обґрунтоване пояснення причин, чому фізична або юридична особа вважає інформацію, про яку йдеться, незаконним контентом; 2) чітка вказівка на точне електронне місцезнаходження цієї інформації, наприклад, точна URL-адреса або URL-адреси, а також, за необхідності, додаткова інформація, що дозволяє ідентифікувати незаконний контент, адаптована до типу контенту та конкретного типу хостингової послуги; 3) ім'я та адреса електронної пошти фізичної або юридичної особи, яка подає повідомлення, за винятком випадків, коли інформація вважається пов'язаною з одним із злочинів, зазначених у статтях 3 – 7 Директиви 2011/93/ЄС; 4) заява, що підтверджує добросовісне переконання фізичної або юридичної особи, яка подає повідомлення, що інформація та твердження, які містяться в ньому, є точними та повними. Важливим для аспекту відповідальності Інтернет-посередників у цьому контексті є також те, що, згідно статті 16, повідомлення, згадані в цій статті, вважаються такими, що призводять до фактичної обізнаності або поінформованості для цілей статті 6 Акту щодо конкретної інформації, якщо вони дозволяють добросовісному постачальнику послуг хостингу виявити незаконність відповідної діяльності або інформації без детальної юридичної експертизи. Таким чином, ігнорування наданих користувачами згідно статті 16 повідомлень може позбавити постачальника послуг хостингу права на звільнення від режиму відповідальності, встановленого статтею 6 Акту.

Намагання досягти об'єктивізації критеріїв звільнення від відповідальності та уточнити умови, за яких цей режим застосовується, видається значним позитивним кроком у врегулюванні відносин між Інтернет-посередниками та іншими учасниками цифрового ринку. Однак, як влучно зазначає дослідниця Міріам К. Буйтен, – “з огляду на активну модерацію, яку онлайн-платформи здійснюють як частину своєї бізнес-моделі, збереження розмежування між пасивною та активною діяльністю як критерію відповідальності провайдерів послуг видається сумнівним. Фільтрація, сортування та оптимізація контенту з метою отримання прибутку все ще розглядається як діяльність суто технічного, пасивного характеру, яка не призводить до отримання інформації про незаконний контент на платформі. Чи відображає це модерований штучним інтелектом світ сучасних онлайн-платформ, можна поставити під сумнів” [14].

Глава IV Акту про цифрові послуги запроваджує низку детальних заходів та механізмів правозастосування. На відміну від Директиви про електронну комерцію, Акт про цифрові послуги предметно регулює діяльність національних органів, відповідальних за застосування Акту. У цьому відношенні Акт про цифрові послуги є схожим із Регламентом (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільний рух таких даних та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних – GDPR) [15]. Подібно до GDPR, Акт про цифрові послуги передбачає створення європейського координатора – Європейської ради з цифрових послуг – у Секції 3 Глави IV Акту. Відзначимо також, що відповідальність різних категорій онлайн-посередників має відмінності, оскільки на окремі категорії, а саме, на дуже великі онлайн-платформи

(“VLOP”) та дуже великі пошукові системи (“VLOSE”), покладаються додаткові обов’язки.

Насамкінець, новелою є введення санкцій за порушення вимог Акту про цифрові послуги. Згідно ст. 52 Акту, недотримання правил може, у найбільш серйозних випадках, призвести до штрафів у розмірі до 6 % від річного обороту відповідного постачальника послуг. Надання неправдивої, неповної або оманливої інформації або неявка на виїзну перевірку може призвести до штрафу в розмірі до 1 % від річного обороту. Стосовно VLOP та VLOSE, розмір штрафної санкції не відрізняється, однак Акт запроваджує процедурні відмінності та наводить окремий перелік порушень, за які такі платформи може бути притягнуто до відповідальності (ст. 74 Акту). Оскільки, на відміну від Директиви про електронну комерцію, положення Регламенту (ЄС) 2022/2065 є нормами прямої дії, отримувачі посередницьких послуг мають право звернутися до суду згідно національного законодавства та норм ЄС з вимогою про відшкодування шкоди, завданої посередниками внаслідок порушення обов’язків, встановлених Актом.

Акт про цифрові послуги, що став повноцінним наступником Директиви про електронну комерцію, однак, не є єдиним джерелом новел відповідальності Інтернет-посередників. Для деяких видів таких суб’єктів були впроваджені окремі норми раніше. Зокрема, Директивою 2010/13/ЄС було введено особливе регулювання для послуг платформ обміну відео. Згідно ст. 28b Директиви № 2010/13/ЄС (в редакції Директиви ЄС 2018/1808 від 14.11.2018 року), без шкоди положенням ст. 12 – 15 Директиви про електронну комерцію, держави-члени забезпечують, щоб провайдери платформ для обміну відео, які перебувають під їхньою юрисдикцією, вживали належних заходів для захисту неповнолітніх від програм, створених користувачами відео та аудіовізуальних комерційних комунікацій, які можуть зашкодити їхньому фізичному, розумовому або моральному розвитку; широкої громадськості від програм, створених користувачами відеоматеріалів та аудіовізуальних комерційних повідомлень, що містять підбурювання до насильства або ненависті, спрямовані проти групи осіб або члена групи за будь-якою ознакою, зазначеною в статті 21 Хартії; широкої громадськості від програм, створених користувачами відео та аудіовізуальних комерційних комунікацій, що містять контент, поширення якого становить діяльність, яка є кримінальним злочином відповідно до законодавства Союзу. Відповідно, для провайдерів платформ для обміну відео були встановлені жорсткіші вимоги, які мають враховуватися у випадках притягнення таких провайдерів до відповідальності і при оцінці можливості звільнення від відповідальності.

Схожим чином у Директиві (ЄС) 2019/790 була врегульована діяльність постачальників послуг з обміну контентом в Інтернеті. Постачальники таких послуг, поширюючи контент, згідно п. 64 Преамбули цієї Директиви, здійснюють акт доведення до загального відома публіки (*communication to the public*), а оскільки така дія може бути здійснена тільки праволодільцем відповідного контенту або за його дозволом, провайдерам послуг з обміну контентом забороняється здійснювати акт доведення до загального відома публіки без дозволу особи, якій належать відповідні права. Як вказується у п. 64 Преамбули згаданої Директиви, коли постачальники послуг онлайн-обміну контентом несуть відповідальність за дії, пов’язані з доведенням до загального відома або наданням до загального відома відповідно до умов, викладених у цій Директиві, стаття 14(1) Директиви 2000/31/ЄС не повинна застосовуватися до відповідальності, що впливає з положень цієї Директиви про використання захищеного контенту постачальниками послуг онлайн-обміну контентом; це не повинно впливати на застосування статті 14(1) Директиви 2000/31/ЄС до таких постачальників послуг для цілей, що виходять за межі сфери дії цієї Директиви. Ці заборони, однак, не абсолютні й

мають виключення. Зокрема, постачальники послуг з обміну контентом не несуть відповідальності за здійснення акту доведення до загального відома публіки, якщо правоволодільці не вимагають видалення контенту, не повідомляють про встановлення обмежень на його поширення та не надають іншої інформації, що дозволяє встановити факт несанкціонованого поширення відповідного контенту. Конкретні умови щодо притягнення провайдерів послуг обміну контентом до відповідальності встановлюються статтею 17 Директиви. Так, провайдери можуть бути притягнуті до відповідальності за використання захищеного авторським правом й іншими правами контенту, якщо вони не продемонструють, що вони: 1) доклали максимум зусиль для отримання дозволу, та 2) доклали, відповідно до високих галузевих стандартів професійної ретельності, максимальних зусиль для забезпечення відсутності конкретних творів та інших об'єктів, щодо яких правласники надали постачальникам послуг відповідну та необхідну інформацію; і в будь-якому випадку 3) оперативно, після отримання достатньо обґрунтованого повідомлення від правласників, відключили доступ або видалили зі своїх веб-сайтів такі твори або інші об'єкти, а також доклали максимум зусиль, щоб запобігти їхньому майбутньому завантаженню. При цьому, провайдерам послуг, що є доступними для громадськості в Союзі менше трьох років і які мають річний оборот менше 10 мільйонів євро, для звільнення від відповідальності достатньо виконати умову п. (а) параграфу 4 статті 17. Важливо також зазначити, що вимоги Директиви до провайдерів послуг обміну контентом не застосовуються до окремих їх видів, таких як некомерційні онлайн-енциклопедії, некомерційні освітні та наукові репозиторії, платформи для розробки та обміну програмним забезпеченням з відкритим кодом, постачальники послуг електронних комунікацій, як визначено в Директиві (ЄС) 2018/1972, онлайн-магазини, Хмарні сервіси для бізнесу та Хмарні сервіси, які дозволяють користувачам завантажувати контент для власного використання (п. (б) ст. 2 Директиви (ЄС) 2019/790).

Отже, протягом останніх років відповідальність Інтернет-посередників у ЄС піддалась значній новелізації, яка стала результатом багаторічної судової практики та аналізу прогалин і суперечностей Директиви про електронну комерцію європейськими законотворчими органами. Хоча принципово підхід до обмеження відповідальності Інтернет-посередників не змінився, новий Акт про цифрові послуги, по-перше, є актом прямої дії, на відміну від Директиви, і, по-друге, містить значні процедурні доповнення, нормативні уточнення, штрафні санкції, умови, положення про компетентні органи щодо їх застосування. Окрім того, трансформація відповідальності окремих видів Інтернет-посередників відбулася у зв'язку з прийняттям ряду інших нормативно-правових актів Європейського Союзу, що встановили специфічні умови звільнення від відповідальності та поклали додаткові зобов'язання на таких Інтернет-посередників. Всі ці зміни спрямовані на усунення юридичної невизначеності, забезпечення прозорості щодо походження матеріалів, послуг та товарів в Інтернеті, а також на розширення прав та обов'язків щодо боротьби з незаконним контентом в мережі та порушеннями прав інтелектуальної власності.

Використана література

1. Regulation (EU) 2019/1150 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019R1150> (дата звернення: 20.06.2024).

2. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj#ntr5-L_2019130EN.01009201-E0005 (дата звернення: 20.06.2024).

3. Consolidated text: Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) (codified version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0013-20181218> (дата звернення: 20.06.2024).

4. European Commission official website. Shaping Europe's digital future. The Digital Services Act package. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> (дата звернення: 10.06.2024).

5. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj> (дата звернення: 20.06.2024).

6. Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj> (дата звернення: 20.06.2024).

7. Directive 2000/31/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market ('Directive on electronic commerce'). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0031> (дата звернення: 20.06.2024).

8. Tambiama Madiaga. Reform of the EU liability regime for online intermediaries. Background on the forthcoming Digital Services Act. EPRS / European Parliamentary Research Service. May 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/649404/EPRS_IDA\(2020\)649404_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/649404/EPRS_IDA(2020)649404_EN.pdf) (дата звернення: 20.06.2024).

9. Гайдай К.О. Тенденції Нормативно-правового регулювання онлайн-посередників у Європейському Союзі: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності *Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри*, м. Київ, 12 жовт. 2023 р.): ел. збірник. Київ: КНУ імені Т. Шевченка, НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, УКРНОІВІ, 2023. С. 24-30.

10. Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L1808> (дата звернення: 20.06.2024).

11. European Commission official website. Europe fit for the Digital Age: new online rules for platforms. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act/europe-fit-digital-age-new-online-rules-platforms_en#:~:text=from%20illegal%20content-What%20the%20new%20Digital%20Services%20Act%20changes%3A,and%20fail%20to%20remove%20them (дата звернення: 20.06.2024).

12. Commission of the European Communities. First Report on the application of Directive 2000/31/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce). URL: [https://aei.pitt.edu/46299/1/COM_\(2003\)_702_final.pdf](https://aei.pitt.edu/46299/1/COM_(2003)_702_final.pdf) (дата звернення: 20.06.2024).

13. An official EU website. The Digital Services Act. Ensuring a safe and accountable online environment. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en (дата звернення: 20.06.2024).

---

14. Miriam C. Buiten. The Digital Services Act: From Intermediary Liability to Platform Regulation, *JIPITEC*. 2021. No. 12. P. 361-280. URL: <https://www.jipitec.eu/archive/issues/jipitec-12-5-2021/5491> (дата звернення: 20.06.2024).

15. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EU (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 20.06.2024).

~~~~~ * * * ~~~~~